

Stad 73-127.

Processt(ukken) stad Enschede.

1687, 1688.

Bruntster
c(ontr)a
Houwers en te Velde, erfgen(aemen) van Seegelinck.

Folio 1.

Extractus prothocolli des stadtsgerichts Endscheide.

Anno 1687, den 5 december.
In pleno senatu.

Gerhardt Bruntsert, nue geassisteert met dr.
Wagelaer, nomine uxoris, aen getroude vedder
van Berent Segelinck, bespreeckt praevia
citatione Herman Houwers en Wolter ten
Velde, onder andren erffgenaemen van gemelte
Seegelinck, pro parte haereditaria salva
actione erga alios em betaeling te mogen
hebben voor eerst 21 rijxdaelder, 6 stui(ver),
procederende van aen hem geleeverde swijne
en schincken, waer van apparent noch
speck ten huise van Lucas Verwoolde.
Comparant wil dit altoos in cas van contra-
dictie volgens landtr(echt), als niet schrijven
konnende, met eede confirmeeren.
Ten tweeden om betaeling te hebben van
hondert ducatons, soo gemelte Seegelinck
voor omtrent 2 jaeren geleeden, en omtrent
Vasten avent ter praesentie van 3 getuigen
stipulata manu toe betaelen, voor uijt sijn goot [toe]

Folio 2.

toe betaelen beloofft, neffens aen sijn twee
dochters een eerlijcke gedagtenisse, en dat
weegens dat comparant hem van 18 jaeren
herwers daer voor en nae sijn speck, dranck,
kleedinge ende andre noedtwendigheiten
hadde gesubminstreert*, bewijsselijck uijt die
authentiq(ue) copie van drie getuigen eedt-
lijck van die goograve affgehoort, alhijr

overgelecht sub A, in cas van versooch van borchstellinge van partije advers praesenteert bij aldijn als hijr onkondig naer ondersoock geen soude konnen bekoomen, praesenteert cautionem juratoriam his praemissis versocht onder protest van costen ineischunge et si non compareant, contumaciam, consequenter condemnatie van den genomenen eisch.

Herman Houwers en Wolter ten Velde, geassisteert met haer volmachtiger Albert Wagelaer, versocht salvis copiam ende tijdt van 6 weecken aut interim om hijr op ende teegens te doen nae raede. [Anno]

Folio 3.

A.

Exhibitum den 5 december 1687.

Copia.

Ich, Christoph Bernhart Schlitzwegh, chur collisger undt hoochfurstlichen Munsterscher gograve des vestes zum Zandtwehle, thue kundt undt bezeuge voor jedermännichlichen das Goeke Brunstert im kirpsel Darvelt mihr met mehren zu erkennen geben, was massen ehr in ervarung gekommen, das seinen vetter Berent Segelers in Enschede jungster zeitt mit thode wehre abgangen undt dessen nachlassenschaft von einigen seiner freunden alda angeklieben werden wolte, gleich nuhn besagter Segeler ihme, Brunstert, wegen von 18 jaeren hero fast continuirlich subministrirten unterhalt an speck, tranck, kleidung undt andere noitwendigkeiten aus seiner nachlässenschaft voor ab ein hundert dicketons, sage 100 dicketons versprochen undt zugesagt, gestalte er, Brunstert, wegen gelieferten schweinen annebends 20, sage zwantzig R(eichs)th(aelder) von besagten Segeler

praetendirte; daher er solches zwaren durch einen hieruber vorm notario uffgerichteten schein gehoorigen orts remonstriren lassen selbiges aber alda keiner volliger glauben undt kraft gewinnen wolte, darumb er mich als gograven ersuchet nachbenente zeugen die waerheit zu steur dieser halb gerichtelijck ab zu horen undt ab deren aussaege ihme glaubwürdigen schein in forma probante mit zu theilen. Gleich nuhn diese rechtmässige bitte demselben nicht mogen [abslagen]

Folio 4.

abslagen, soo hat er nachfolgende ~~als~~ Gerdt als Geerd van Almelohe in Darfelt, Berent Brinckhaus und Berendt Speckman im kirspel Darfeldt, als getzeugen vor mihr sistirt, undt haben darauff bemelte dreij zeugen, praevia avisatione solita de periurio* eiusq(ue) criminis gravitate ac poena den gemeinen zeugen äidt nach der landtgerichts ordnung zu vordrift in forma abgelacht, demnegst einhellig wolwissent undt mitt gueter vernunfft deponirt und herausgesacht, das nemblich voor zwei jaeren umb Fastabent beij Geert von Almelohe in sien haus zu Darfelt gekommen seie Bernt Segeler mitt Goecke Brunstert undt in anwesenheit ihrer deponenten, wie auch Johansen Noverman undt Johansen Hesseling aus äigenem freijen willen ex proposito et intentione offentlig herausgesacht habe mit diesen worten: ich lebe lange oder nicht. Goecke Brunstert solle aus meinen gueteren voorab zu geniesen haben ein hundert dicketons, zu deme sollen Brunstert seine zweij tochtere jehde eine ehrliche gedachtnus aus meinen gueteren haben, wahr uber er, Segeler, einen jeden zeugen

die handt wurcklich gegeben undt stipu-
lirt hette, addirte demnegst er, Geert
Almeloe, das offgemelter Berent Segeler

Folio 5.

zu selbiger zeit undt stunde gesacht:
ich wil all mein gutht noch beij Goec-
ke Brunstert pringen undt alda ver-
zehren. Womit ihre äidtliche deposition
ernendte zeugen geendiget. Soo gescheen
binnen Hortsmaer in meines gograven
behausung uff der gerichtsstuben
am 12 tag monats decembr(is)
im jahr ein tausent sechshun-
dert sieben undt achtzigh {12-12-1687}, nach-
mittag umb zweij uhren. Uhrkundt
des gerichtschreibers subscription undt
beijgetrucketen hiesigen goegerichts
groeseren einsiegels.

(in kantlijn:) Onderstondt eadem manu.
(L.S.) Adolphus Henricus Bierboem,
in groningen wasse juratus iudicii handt
opgedrukt. Wellensis scriba et
notarius extraxit*
scripsit et subs(cripsit) [pria]

Pro vera copia, Hend(rick) Engelbert Stockman, secret(arius).

Folio 6.

Judiciale documentum juratoriae* depositionis trium testium
in behueff Goeken Brunstert in kirspel Darfelt.

Folio 7.

Anno 1688 den 16 januarij.
In pleno senatu.

Albert Wagelaer als meede volm(agtiger) van
Herman Houwers en Wolter ten Velde exhi-
beert in termino exceptie van borgstellinge
op en teegens Gerhardt Brunstert uijt
Munsterlandt, geexicipieerde*, concludeert
ende versocht als daerbij.

Doct(or) Wagelaer, volmag(tiger) van Gaecken

Brunstart, segt voor deesen die borgstellinge gepraesenteert te hebben, te weeten juratoor*, praesenteert sulx noch, en alsoo compa(rant) principael nue niet praesent, maer veer van hier, soo versocht tijdt van ses weecken om het selve alnoch te praesteeren en ten dien fine sijn principael te sisteeren, protesteert van mootwillige costen, door dien sulx als heeden ses weecke, als doemaels praesent, in gevolg offerte hadde konnen geschieden, salvis, stellende sulx ad decretum. [Ex adverso]

Folio 8.

Ex adverso inhaererende quam firmissime onder rejectie van het geene hier teegens van partije advers genugeert*, sijn huden geexhibeerde en segt in soodanigen uijstel van ses weecken niet te konnen nog gedencken te consenteeren, overmits soodaenige borgstellinge genoegsaem bij het geexhibeerde teegen gesproocken, daerom me 't selve mits deesen stellende onder overmaelinge protestatie van costen ad decretum.

Decretum:

Die magistraet neemt vier weecken tijdt om door haer selffs off door een onpartijdig rechts gepromoveerde daerin te decreteeren.

Pro vero extractu, Hend(rick) Engelb(ert) Stockman, secret(arius).

Folio 9.

(in kantlijn:) Exhibitum den 16 januarij 1688.

Exceptie van borghstellinge voor allen kosten, schaden ende interessen, om derselver saeken willen nergens anders meer te sullen spreken, om t' gewijsde vol te doen en off nae te koomen, en(de) voor reconventie* voor

Herman Houwers en(de) Wolter ten Velde, excipienten*, op en teegens Gerhard Brunstert, uijt Munsterlandt, excipieerde,

Heeren borgemeesteren der stadt Enschede.

1.

D' excipienten sijnde voor u, achtb(aren), tegens den 5 decemb(ris) des affgeweekenen jaers 1647 geciteert ende bij anspraeke uijt verscheiden hoofden door den excipieerden geconvenieert, seggen expressen landtrechtens te sijn, part. 1, tit. 3, § 4.

2.

Dat als een vremde persoon eenen ingesetenen deeser provincie voor recht [begeert]

Folio 10.

begeert aen te spreken, hij sal schuldich wesen suffisante cautie off borge te stellen, t' selve gerichte onderworpen.

3.

Ten eersten voor alle costen, schaden en interessen, ten anderen, om derselver saeken willen nergens meer te sullen spreken, ten derden om t' gewijsde vol te doen en nae te koomen, ten vierden voor d' actie in reconventie, lantr(echt) part. 1, tit. 11, § 1.

4.

Welcke exceptie praestanda cautionis d' excipieerde te gemote siende, tot voorkominge en(de) afstellinge van die selve daetelijck bij aenspraeke g'offereert, heeft cautie iuratoir in meininge daerdoor v(an) landrecht te hebben voldaan.

5.

Maer als men considereert ende nauwkeurich overweegt den text en(de) de woorden van t' boven angetrockene landrecht, kan niet anders worden g'oordeelt, als dat de g'offereerde cautie iuratoir in deesen niet kan worden g'admitteert. [6]

Folio 11.

6.

Angesien d' Heeren Ridderschap ende Steden bij haer statuit de uijtheimsche, vremde persoonen well expresselijck hebben te laste gelecht suffisante cautie te sullen stellen, t' welke niet anders kan gedaen worden als met borgen offte onderpanden.

7.

Idonea enim cautio in iure dicitur, quae sit datis fide-iussoribus* vel pignori-bus*, waerbij onse landtr(echt) met duidlijcke woorden voogt het selve gerichte onderworpen, t' welke van juratoire cautie niet kan worden verstaen.

8.

Omdat door juratoire cautie het gerichte niet genoegsaem kan worden verseekert, dat de sententie t' sijner tijt niet worde illusoir gemaekt, en(de) den triumphant niet worde gefrustreert wegen t' geene hem mochte adjudiceert* worden, off besonderlijck bij reconventie mochte hebben te praetendeeren. [9]

Folio 12.

9.

Off nu well enige d(octoren) van gevoelen mogen sijn, dat een anlegger geen borge konnende krigen, met iuratoire cautie soude konnen worden toegelaete(n), soo kan nochtans haer opinie binnen deese provincie van Overijssel niet worden in t' gebrueck gebracht, omdat het statuit in ipsis terminis repugneert*.

10.

Ende alschoon oock enige judicaten* in contrarium mochten sijn, soo sijn t' selve niet meer als particuliere advijsen, diewelke geene wette maeken, soo lange dieselve in claringe niet sijn g'approbeert* en(de) bevestight, waervan noch niet gebleken.

11.

Daerom seer well tradeert* Wesenb. ff qui satisd. cog. num. 10 peregrinum* non facile cautioni iuratoriae committendum, sed potius arrestari debere, ut revera cautum possit esse agentis.

12.

Quoad expensas is marant. decisoir in [spec]

Folio 13.

spec. aur. part. 6 desatisfactione memb. 18, n. 16 et ideo, ait, actor satisfacere* debet de expensis in casu succumbentiae* * = verlies (van geding) etiamsi possideat immobilia et de iudicato solvi cavet et satisfacat etiam locupletissimus*, Wissenb. ad ff disp. 7, n. 21.

13.

Hoe veele te meer is dan een vreemde persoone alhier in de provincie suffisante borge te stellen, diewelke kooft tot geenen anderen fine als om eenen ingesetenen te vexeren*, sonder regres* tegens denselven binnen de provincie te konnen bekoomen.

14.

De excipienten sullen over dit point een plaijdoij uijt Annaeus Robertus lib. 4, cap. 11, soo als Wilhelm van Aller verhaelt, bijbrengen, omdat de costuimen en(de) gewoonheiten van Vranckrijck met onse statuiten dienaengaende overeenkomen.

15.

Die vremdelingen (seit hij) die haer [domicilium]

Folio 14.

domicilium buiten het koninckrijck van Vranckrijck sijn houdende, en(de) alle haere goederen in een vrent landt gelegen sijn, in cas dieselve willen pleiten en(de) een inwonder en(de) borger in rechten betrecken, en sijn niet ontfanckelijck om sulx te doen, ten sij sij al vorens in t' begin van de saeke goede cautie stellen, die respondeert* te sullen betaelen het geene bij sententie van den richter geordonneert sal worden.

16.

Waervan deese redenen gegeven worden: want dat wert gedaen (te weeten cautie gestelt) uijt vrese, dat den vrembdelinghe de sententie niet intuyl* souden maken en(de) hem niet g'oorloffte te teurmentiren* en(de) onrustich te maeke, die het hem belieft sonder enich pericul te loopen, mits dat hij in desen koninckrijcke geene goederen heeft, die als panden off hijpotheeck konnen werden verkofft en(de) toegewesen.

17.

De Romeinen hebben met groete [redenen]

Folio 15.

redenen en(de) billickheit onder anderen de cautie om t' gewijsde vol te doen ingestelt, alsoo sulx is streckende om d' affkericheit van t' pleiten den een teegens den anderen in te brengen, en(de) den triumphant te verseecken tegens de lichtverdicheit van d' eene parthije, die temerair* en(de) tegens sijn conscientie is pleitende.

18.

De parthije die het proces begint, indien hij wil, ~~kan~~ hij kan het pleiten verhinderen, en(de) hem gerust houden, indien hij continueert in de wil van t' pleiten, dat hij cautie stelle, die respondabel is, om dat hem niemant tot pleiten duint en(de) t' gemeene beste daer an ten hoogsten gelegen dat de pleitgirige parthijen door cautie woorden ingetoomt.

19.

Sodaenich is gepleitet voor den eischer van cautie, waer op oock bij arrest van t' hoff is uijtgesproken, dat den vremdelijck tot het intenteren van sijn actie niet sijn ontfancke-[lijck]

Folio 16.

lijck voor dat hij cautie om t' gewijsde te voldoen, hadde gestelt.

20.

Waeruijt de excipienten sustineren dat in deese provincie propter expressum statutum oock soodaenich sal moten worden gewesen, om d' ingesetenen niet teurmenteren*, est enim satisdatio* maximum et prop-tissimum in iure nostro remedium ad iniquitates* multas corrigendas
Fab. in Cod. lib. 4, tit. 42, defin. 3, n. 2 in alleg.

21.

Ende angaende de versochte cautie super reconventione is gestatueert bij onse landtr(echt) part. 1, tit. 11, § 1, dat een geconvenieerde, als hij in rechte wort angesproken van den eischer in conventie* cautie mach eischen voor sijn reconventie* in denselven gerichte NB voor ende alleer hij schuldich ten principaale t' andtwoorden.

22.

Wort oock de cautie pro reconventione niet sonder redenen versocht [om]

Folio 17.

om dat excipienten in ervaringe sijn gekoomen, dat d' excipieerde selffs schuldich is gewest an den overleedenen Berent Segelinck, waerover de excipienten haer naeder sullen informeeren.

23.

Alsoo nu bij deesen claer genoeg is angetoont, dat het middel van cautie ingestelt is tot assecuratie* van de geconvenieerden en(de) om de sententien niet illosir* te maeken, kan d' excipieerde niet worden g'admitteert* met sijne voorgeworpene iuratoire cautie.

24.

Van hoe weinich kracht dieselve is, sal kunnen blijcken uijt het volgende exempel: dat wijlen dr. Ham voor de stad Oldensel bij middel van arrest sijnde geconvenieert door sekere weduwe van wijlen dr. en(de) secretaris van den Bosch, genaemt Hinderick Ruisch, versocht heeft cautie pro expensis, damnis*, interesse et reconventione.

25.

Over welke exceptie daemaels (gelijk [nu])

Folio 18.

nu hier oock) wedersijts gedisputeert sijnde bij interlocutoir* verstaen is, dat gemelte weduwe met iuratoire cautie soude kunnen volstaen ende is dieselve voor de magistraet van 's Hertogenbosch door de weduwe en(de) binnen Oldensel door haeren soone Rotger Ruisch, i.u.dr., met eede gepraesteert, waervan de acten onder de mag(istraet) van Oldensel berustende.

26.

Maer deese iuratoire cautie heeft wijlen dr. Ham weinich geprofiteert, om dat hij bij sententie met de kosten triumpheerde wegen den desolaten staet van dieselve, bij overgegevene designatie* geene voldoeninge heeft kunnen bekoomen, waer door oock de actie van reconventie vruchteloos is geworden.

27.

Indien dit nu geschiet is in persoone(n) van soodaene qualiteit, wat sullen doch hebben d' excipienten te verwachten van eenen uijtheimschen [Munstersche(n)]

Folio 19.

Munsterschen boer, diewelke met loutere bierpractien deese excipienten in haere erffnisse komen te bespringen?

28.

Wat eenmael geschiet is, kan wederom geschieden, willen daerom de

excipienten vertrouwen, dat het eedele gerichte ende de toekomstige heeren referenten haer stricktelyck sullen reguleren nae de landtrechten en(de) t' geene daerover nopende suffisante cautie deesen gerichte onderworpen, heilsaemlijck tot rust ende vrede van de ingesetenen is gestatueert.

29.

Diewijle de suffisante borghstellinge pro forma is gestelt, dewelke ad unguem* moet worden g'observeert en(de) daervan tanquam a recta regula noch ter rechter, noch ter slincker sijden mach worden affgetreden te sijn bij placcaet voor t' landtr(echt). [30]

Folio 20.

30.

Opdat de excipienten bij uijtslach van saeken haer van de referenten niet moogen beklaegen, gelijk haer de naegelaetene weduwe van wijlen dr. Ham beklaeget, diewelke door manquement van suffisante cautie groote schaede in de kosten moet lijden, en(de) daerbij gefrustreert bliven van haere welgefondeerde actie van reconventie.

31.

Waervan excipienten ten hooghsten voor Godt en(de) de werelt protesteeren quorsum* enim attinebat leges scribi, si iudicibus ad libitum licent recedere a scripto, et suo arbitrio aquitatem fingere marant in spec. aur. part. 4, dinst. 9, n. 163. ende concludeert tot admissie van deese exceptie van borghstellinge en(de) rejectie van den g'offereerde juratoire cautie en(de) dat dienvolgens de excipienten van deese instantie [kost]

Folio 21.

kost- ende schaedeloos mogen worden geabsolveert.
Off contendeert tot alsulken anderen
fine, als idq(ue) omni meliori modo.

Folio 22.

(links in kantlijn:) Quasi geexhibeert den 1688 vere den 1 maij.
Terminus den tweeden rechtsdag nae Paschen.

Andtwoort ten principael
voor
Hermen Houwers en Wolter te Velde, gedaegede,
op en tegens
Gerrijt Bronstert, impetrant.

Heeren borgem(eistere)n der stadt Enscheijde etc.

1.

De gedaegede hebbende doon examineren d' anspraecke op den nahme van den impetrandt den 5 (decem)bris des affgeweeckenen jaers 1687 ten prothocoll gebracht, bevindende deselve te bestal in twee distincte poincten en(de) petitien.

2.

Ten eersten eischet impetrant van gedaegede als erffgen(aem) van wijlen Beerent Segelinck pro partib(us) haereditariis betalinge van 21 rijxd(aler), 6 st(uiver), procederende quasi van swijnen en schincken well eer geleevert aen wijlen Beerent Segelinck onder praesentatie van eede oover die deugedelijckhet van den eische. [Ten anderen]

Folio 23.

3.

Ten andere versocht impetrant betalinge van hondert ducats booven ~~booven~~ een eerlijcke gedachtenisse an sijn twee dochteren, als een donatie offte gifte voor omtrent twee jaeren gedaen weegens eene praetense achteen jaerige v(er)pleethinge subministratie* van speck, dranck, kleedinge ende andere nootwendicheeden en dinsten.

4.

Waerteegen de gedaegede voor soo veele d' eerste positie angaet seggen, datt impetrant deselve niet heeft beweesen, daerom alhier voor de gedaegede militeert* de bekende regul rechten quod actore non probante reus sit absolvend(us) etiamsi ipse nihil praestiterit L 4 C de edendo.

5.

En offschoon de gedaegede impetr(a)nt den gedaenen eisch met eede praesenteert te willen justificeren, soo is hij nochtans naer rechte daer toe niet admissibel*, in casu alwaer een legael bewijs van een anlegger gerequireert wort.

6.

Nam per appellationem probationis intelligitur probatio plena et legitima, L lucius 83, ff de de condit. et demonst. atqui probatio per juramentum legitime probatio* non est L ult. Cod. de probat.

7.

Hett landtr(echt) kan den impetrant in deesen [niet]

Folio 24.

niet patrosineren, om datt hettselfe spreeckt
p. 1, titt. 10, § 1 in kleine saecken onder de
25 g(oud)g(ulden), in welken een anleg(ge)r an den v(er)weerd(e)r
den eedt kan differeren*, om den eiss te ontkennen
off den v(er)weerd(e)r den eedt an den anlegg(e)r sall
moegen refereren*.

8.

Dewijle dan alhier een v(er)schill valt tuschen
contentents partijen oov(er) een hoogere summa
doet sich den impetrant te v(er)geeves op het
landtr(echt) beroopen, cum unius inclusio sit alte-
rius exclusio L. eum praeter 12 ff de judic.

9.

Indien nu d' impetrant hadde behoorlijck en(de)
nae rechte beweesen off alnoch sall koomen
te bewijsen en(de) daerdoe[r] aen wijlen Beerent
Seegelinck [d]e swijnen en schincken geleevert
te hebben ter s(umm)a van 21 rijxdaeler, 6 st(uiver),
sijn gedaegede oorbedich haer contingent
pro portionib(us) haereditariis sonder process en
kosten te betaelen.

10.

Hoedaenich bewijs de gedaegede mett
goeder voegen van den impetrant eischen
om datt gedaegeden mett de bloet negative
konnen volstaen, en(de) daerbeneevens ignorant
sijn van t' geene well eer tuschen den impetrant
en(de) wijlen Beerent Seegelinck soude konnen
offte moegen sijn v(er)handelt en(de) gecontraheert*. [Qui enim]

Folio 25.

11.

Qui enim in alterius locum succedunt justam
habent causam ignora(n)tiae* an ad quod petitur
deberetur. L. 42 ff de reg. iur.

12.

Angaende die andere petitie offte eiss van
eenhondert ducaton ende de praetense v(er)eeringe
offte donatie an den impetrants twee dochteren
gedaen, geefft impetrant genoochsaem te
kennen in actie.

13.

Datt dit soude sijn een remunerative* donatie offte giffte in verbis ende datt weegens dat impetrant hem, Beerent Seegelinck, van 18 jaeren herwaerts voor ende naer sijn speck, dranck, # kleedonge, # en(de) andere nootwendicheeden soude hebben gesubministreert*.

14.

Waeroov(er) an sijde van de gedaegeden dient niet genooch te sijn, sulx blootelijck voor te geeven, om datt een giffte als in facto bestaende ab allegante legalijck moet beweesen worden, andersins bij de soo lichte bij de gedaegede kan worden ontkent, als hett bij den impetrant wordt geaffirmeert.

15.

Hoedaenich bewijs in donatione remuneratoria* volkoomentlijck wort gerequireert, cum donatio non praesumatur quia nemo [suum velle]

Folio 26.

suum velle jactare praesumit(ur), maxime cum donare sit perdere L. filius familia 7 ff de donatt.

16.

Et quoad* # donationem # remuneratoriam sijn de wetten geheel voorsichtich ob fraudes, sic ut in donatione remuneratoria expresse requiratur, quod talia merita vere appareant, nec in hoc statuto ~~quod talia merita vere appareant~~ assertioni partis et praeterea quod eiusmodi merita sins equivalentiae rei donatae Chassann. ad Consuet. Rurq(ue) titt. de co[n]sue[n]tionis § 5 in tex. et qui Windestat n. 47 et sequent.

17.

Konnen daerom de gedaegeden met de bloote negative oock volstaen, sijnde booven dien v(er)seeckert, datt impetrant de gevanterde weldaeden offte bene merita nimmer en(de) in eewicheit naer rechte sall kunnen bewijsen en daerdoon.

18.

Watt nu het bewijs tott dien einde door den impetrant sub litt(era) A bij anspraecke overgelecht mach angaen, hetselve kan noch naer de gemeene rechten, noch naer de statute van deese provincie voor een legael bewijs gehouden worden.

19.

Onder meer andere reedenen, datt de gedaegede niet sijn geciteert geweest om die voorgeslaegene getuijgen te sijn en te hoeren [sweeren]

Folio 27.

sweeren, ende teegens deselve te konnen exciperen, offte teegen vraechrticulen overgeeven.

20.

Partium enim citatio ad videndum testes recipi et jure jurando ad dicendum testimonium obligari usq(ue) adeo non potest omitti ut si absq(ue) ea praestitum sutt juramentum ad testib(us), irritus fiat processus Conrad. Cag. in meth. jur. Civil. de testib(us) pag. 701 in fine Fab. in Cod. lib. 4, titt. 15, defin. 13, Carpzov. In process iur. titt. 13, art. 4, n. 64 et 65 et passim DD.

21.

Hettwelk oock soodaenich in praxi obtineert judex enim denet(ur) inhaerere regulis juris ubi disertae exceptio non docetur adeo ut exceptione non probata, seu in jure non existente si contra regulam judex judicaverit, litem secisse suam dicat(ur) esseq(ue) sententia nulla Joan Gaeddae in Cons. Marpurg. vol. 1, cons. 25, num. 107 et 108.

22.

Ende indijn u, ed(el) achtbare, koomen naer te seen acta processus in saecken van den advocaet-fiscael teegens Bainjamijn Stenvorts cum suis, ende die sententie den 1 (decem)bris 1684 alhier geprununtieert, sullen bevinden, datt die getuijgen van den fiscael contra formam statutae geproduceert, v(er)worpen sijn, booven t' welke men onnoodich houdt meer judicaten bij te brengen, quia statutum est clarum, et in claris non est opus conjecturis. [Alschoon]

Folio 28.

23.

Alschoon nu oock de getuijgen wettlijck voor die gograve toe Horstmaer waeren geproduceert (als notoir niet) soo soude eevenwell met deselve de praetense remuneratoire donatie niet sijn beweesen om datt deselve in t' minneste bij haer v(er)claeringe geen mentie de bene miritis maecken.

24.

Ende is boovendien de v(er)claeringe van Geerdt van

Almeloe suspect om datt hij met den impetrant alhier binnen Enscheijde geweest en(de) de saecke van de impetrant naer sijn v(er)moegen heeft helpen patrocineren*, als impetrant onder eede niet sall dorven ontkennen.

25.

Eindelijk blijkt ex actis et judiciali confessione partis adversae datt de praetense remuneratoire donatie voor den tijdt van twee jaeren bij Geerd van Almeloe in eene publicke herberge op den dollen Vastenavent soude sijn geschiet.

26.

Hett welke aldeweert tam ratione temporis quam loci voor suspect moet houden ende datt op deese en dergelijck bierwoorden op publicq(ue) beerbanken lossinnich gesproocken propter fraudes et dolo geene reflectie kan genoomen worden.

27.

Voornaementlijck niet in deesen vall, alwaer naederhandt twee jaeren v(er)loopen sijn, sonder behoorlijcke acte in forma daer van [te maecken]

Folio 29.

te maecken, oft oock met woorden offte en(de) wercken te toenen soodaene donatie deliberato animo te hebben gedaen ende datt de geever daerbij gedacht te v(er)blijven en(de) deselve voldoen.

28.

Waermeede de gedaegede haer andtwoord ten principael ingestelt houdende, rejecterende non tacta specialiter bij puire negatie, inper-tinentie en(de) irrevelantie.

Ende concluderen datt impetrant bij sent(entie) v(er)claert sall worden in sijnen eisch niet ontfanckbaer te sijn, de gedaegeden daervan cost- en schaedel[oos] absolverende.

Offte contenderen tott alsulken anderen sijn, als idq(ue) omni meliori modo.

Folio 30.

(met potlood:) 1688.

Andtwoord ten principael voor Hermen Houwers ende Wolter ten Velde, gedaegede, op en teegens Gerrijt Bronstert, impetrant.

Folio 31.

'T ed(ele) stadtgerichte van Entschede over de voorgevallene quaestie tus-
schen Gerhardt Bruntster, aenlegger, ter eenre, hebbende Hermen Houwers
en Wolter ten Velde, als erffgenaamen van wijlen Berent Seegelinck, aenge-
sproocken en daarbij in cas van versoeck van borghstellinge, als dieselve niet
en soude konnen bekomen, gepraesenteert juratoire cautie; en die voors(chreven) Hermen
Houwers en Wolter ten Velde, verweederen, ter andere sijden, daar teegens op den ses
weecksten

dagh (dienenden termijn) doen exhibeeren exceptie van borghstellinge voor
allen kosten, schaden ende interessen om derselver saacken willen nergens
anders meer te sullen spreecken, en 't gewijsde voll te doen off naa te komen, mits-
gaeders voor reconventie en tot admissie van die voors(chreven) exceptie en relectie van die
g'offereerde juratoire cautie en voorts tot [kost-]

Folio 32.

kost- en schadelose absolutie van deese instantie contendeeren en concludeeren.

Gesien en g'examineert die dingtalen den 5 december des voorleeden en den 16 jan-
uari deeses jaars 1688 hinc et inde ter prothocolle gedaen. Acte van eedtlijcke deposi-
tien voor de gograve van Zantwehle gepasseert en exceptie van borghstellinge.
En gelettet dat naa de heedendaegse rechtsgeleertheit, als oock volgens de
landtrechten van Overijssel een vreemde aenlegger gehouden sij ten versoecke
van de verweerder voor kosten en anders, cautie ofte borge te stellen auth(entique)
generaliter (de epise et cler junct. Novoll. 112, cap. 2 Christini ad U. Mechlin.
tit. 7, art. 19, Damhoud. prax. civil. cap. 99, num. 6, Sijmon van Leeuwen in sijn
Rooms Holl. recht libr. 5, part. 17, num. 9, Lantr(echt) part. 1, tit. 3, art. 4, Stadtr(echt) [van]

Folio 33.

Stadtr(echt) van Deventer part. 2, tit. 12, art. 2.

En dat oock naa 't voors(chreven) landtrecht van Overijssel niet slechtelijck een vreemde
aenlegger schuldich sij cautie ofte borge voor kosten etc. te stellen, maar
bijsonderlijck dat het voors(chreven) landtrecht requireert dat sodaene aenlegger suffi-
sante cautie 't selve gerichte onderworpen kome te praesteeren Lantr. cit. loc.
Soo soude wel schijnen voor het sustinuen der verweederen te moeten worden ge-
decideert en dat d' aenlegger met sijn g'offereerde juratoire cautie naa de
landtrechten van Overijssel niet en soude komen volstaan.

Echter daar en teegens geconsiderdeert, dat het een geheel harde saacke soude weesen
een vreemdelinck, die geen borge ofte cautie kan bekomen van het gerichte te keeren
en bij gevolge van sijn saacken te ver-[steecken]

Folio 34.

versteecken, quod nec juri, nec humanitati convenit eum ad impossibile nemo adigi
debeat vid Dav. Mev. tract. de diseus. Levam. inop. debit. cap. 6, num. 170. Et.

Carpzov. process. jur. tit. 9, art. 5, § 28, iniquum illum rerum censorem esse inquit, qui judicare vellet, quod actore, qui nec pignona, nec fide-jussores reperire potest propterea ob defectum cautionis a judicio repelleretur.

Soo is niet sonder rechtmaetige reeden in de practijcq van deese en andere landen met de statuten en gewoonten van de selve, meest over een komende gecipieert, conform oock de gemeene rechten dict. Auth. generlaiter L. de Episc. et clerie, dat een vreembde aenlegger ter goeder naem en faem staende, en met eede verklarende geen ander cautie te [kunnen]

Folio 35.

kunnen praesteeren, met die cautie juratoir mach volstaan Zang. d' Except. part. 2, cap. 21, num. 23, Gronew. ad § 4 justit. de satisdat. Sijm(on) van Leeuw(en) in sijn g'allegeerde Rooms Holl. recht libr. 5, part. 17, num. 10, Lantr(echt) dict. part. 1, tit. 3, art. 5, Stadtr(echt) van Deventer dict. Part. 2, tit. 12, art. 2. Konnende hijr teegens voor de verweederen niet opereeren, dat bij het g(eme)lte Landtrecht van Overijssel dict. art. 4, expresselijck vermeldt wort, van suffisante cautie 't selve gericht onderworpen, en dat de statuten ad unguem moeten worden g'observeert, gemerckt dat de juratoire cautie in de plaetse van die fide-jussoire* komt, Damhoud. praexit. loc. * = schriftelijke borgstelling num. 8, inquiens. sed quoties alte rutar jurat. sese cautionem praestare non posse. [Tunc]

Folio 36.

Tunc ab ea liberatur per cautionem juratoriam quae tunc sufficiens (NB) habetur ne scilicet ob defectum ullius cautionis constituendae a suo jure indigne rejedetur aut repellatur L. 1 § super peculio vers omnes en vers. sin vero L. de assert tollend. cautio enim juratoria succedit loco fide-jussoriae cautionis. Soo oock een statuit komende cautie offte borge te eijschen met deese restrictie, moet worden verstaan. Ten waare geen borge en wiste te bekoomen, in welcken vall onder juratoire cautie moet worden aengenoomen dict. Novell. 112, cap. 2, et Auth. generaliter ibi D.D. L. de episc. et cleric. Et in terminis Hering. tract. de fide-juss. cap. 18, num. 92 et seqq. docet quod statutum exigens fide-jussorem si is reperiri non possit, nec pignora suppelant ne ad impossibilia astringere videatur, eam interpraetationem reci-[pit]

Folio 37.

recipit ut in subsidium juratoriam fidem admittat.

'T exempel bij d' verweederen g'allegeert* en voor 't stadtgerichte van Oldenseel voor gevallen tusschen de weduwe Ruisch en wijlen doctor Ham, die welcke van d' eerste om dat juratoire cautie waere toegestaan, geen voldoeninge hadde kunnen bekomen, kan alhier geen alteratie* aenbrengen, quia non exemplis sed legibus judicandum en d' eene off andere ongewone voorvall geen wet kan maacken off veranderen, cum jura non adaptentur his quae raro contingunt L. 3, 4 et 5 et 6 ff de U.

Eintl ijck aengaande de versochte tijt van ses weecken, gelettet dat des aenleggers

volmachtiger d' absentie van sijn principael allegeert. Et quod in dubio judex semper concedit dilationis et in carum [favorem]

Folio 38.

favorem pronuntiare debet cum illa materia, ita cumparata ut amplianda potius quam restsingenda dit. Matth. Step. de offic. jud. libr. 5, cap. 1 § 89.

Soo is 't dat 't gerichte voorn(oem)t om deese en andere reeden en rechten, meer met toegenoomen advis van de ondergeschreeven rechtsgepromoveerde, doende recht, verstaet, dat d' aenlegger met juratoire cautie sal moogen volstaan, mits met solemnelen eede verklaarende, dat naa aengewende devoir geen ander cautie weet te stellen; voorts dat in cas van condemnatie alle kosten, schaden en inte-[ressen]

Folio 39.

interessen sal restitueeren, om deeser saacken willen nergens anders meer te spreekken, en 't gewijsde voldoen off naa komen.

En in cas van reconventie, dat alhier te rechte sal staan, 't welcke op den ses weecksten termijn sijnde gedaan, sullen als dan de verweederen gehouden weesen binnen den tijt van vier weecken daarnaa ten principaalen t' antwoorden, waartoe parthien respectie condemneerende en de kosten [tot]

Folio 40.

tot uitdracht van saacken reserveerende.

Aldus bij mij, ondergeschreeven, binnen Oldenseel geadviseert den 3 febr(uarij) 1688.

Bern(ard) Pott. dr.

Pronunciatum in pleno senatu, anno 1688, den 13 feb(ruarij).

Doct(or) Wagelaer, volm(achtiger) van Goecken
Brunstert versocht salvis copiam. dicti.

personen:

advocaet-fiscael,	27,
Aller, Wilhelm van,	13,
Almeloe, Geert (van),	4,28,
Almelohe, Geerdt va/on, in Darvelt,	4,
Bierboem, Adolphus Henricus, scribe en notarius,	5,
Brinckhaus, Berent, in Darfeldt,	4,
Bronstert, Gerrijt,	22,30,
Brunstart, Gaecken,	7,
Brunstert, Gerhardt,	7,
Brunstert, Goe(c)ke(n), met 2 dochters, in kirpsel Darvelt,	3,4,5,6,40,
Bruntsert, Gerhard(t), x,	1,9,
Brunster, Gerhardt,	0,31,
gograve van Horstmaer,	28,
Ham, +, dr., x weduwe, te Oldensel,	17,18,20,37,
Hesseling, Johansen,	4,
Houwers,	0,
Houwers, Herma/en,	1,2,7,9,22,30,31,
Leeuwen, Sijmon van,	32,35,
Noverman, Johansen,	4,
Pott, Bernard, dr., te Oldenseel,	40,
Ruisch, Hinderick, +, dr./secretaris van den Bosch, x weduwe,	17,37,
Ruisch, Rotger, i.u.dr., zoon van Hinderick,	18,
Schlitzwegh, Christoph Bernhart, gograve te Zandtwehle/Sandwelle, richter te Hortman,	3,
Seegelinck, Be(e)rent, +,	0,1,24,25,31,
Segeler/s, Ber(e)nt, +, neef van Brunstert, te Enschede,	3,4,
Segelinck, Be(e)rent, +, neef van Bruntsert (via vrouw),	1,17,22,
Speckman, Berendt, in Darfeldt,	4,
Stenvorts, Bainjamijn,	27,
Stockman, Hendrick Engelbert, secretarius,	5,8,
Velde, te,	0,
Velde, Wolter te/n,	1,2,7,9,22,30,31,
Verwoolde, Lucas,	1,
Wagelaer, dr.,	1,7,40,
Wagelaer, Albert,	2,7,

plaatsen:

Bosch, den,	17,
Darfeldt, kirspel,	4,
Darfelt,	4,6,
Darvelt, kirspel,	3,
Deventer,	33,35,
Endscheide,	1,
Enschede,	0,3,9,
Enscheijde,	22,28,
Entschede,	31,
's Hertogenbosch,	18,
Horstmaer,	5,28,
Munster,	3,18/19,
Munsterlandt,	7,9,
Oldense(e)l,	17,18,37,40,
Overijssel,	12,32,33,35,
Vranckrijck.	13,14,
Wellensis,	5,
Zandtwehle,	3,
Zantwehle,	32,

woorden:

ad unguem L = op de nagel; zeer nauwkeurig, grondig

adjudiceren = gerechtelijk toewijzen

admissibel = ontvankelijk

admitteren = toelaten

allegeren = aanhalen
alteratie = verandering
assecuratie = verzekering
contraheren = tot stand brengen, aangaan
conventie = vordering
damnum L = schade
designatie = toewijzing; betekening
differeren = verschillen; uitstellen
excipienten = die tegenwerpingen maken
excipieren = tegenwerpingen maken
extrahō; extraxi; -here L = verheffen
fide-iussio L = schriftelijke borgstelling
ignorantia L = onwetendheid
illosir = bespottelijk; denkbeeldig
iniquitas; -tatis L = moeilijkheid, onbillijkheid
interlocutor = tussenvonniss
inutijl = nutteloos
iuratorius L = onder ede bevestigd
judicaat = vonnis, uitspraak
jurator = beëdigd getuige
locuples; -letis L = betrouwbaar
militeren = dienen
nugeren = liegen, opsnijden
peregrinum L = vreemdeling
periurium L = meened
pignus; -noris L = onderpand
probatio L = bewijs
quoad L = als
quorsum L = waarheen
reconventie = tegeneis
refereren = verwijzen
regres = verhaal, schadevergoeding
remuneratorius L = vergolden; beloonde
remunero; -rare L = vergelden; belonen
repugneren = in tegenspraak zijn
responderen = instaan voor
satisfactio L = borgstelling
satisfactio; -dare L = borg stellen
succumbentia L = verlies (van geding)
subministratie = verschaffing
subministreren = verschaffen
temerair = roekeloos; vermetel
teurmenteren = plagen, kwellen
teurmentiren = pijnigen
traderen = geven
unguis; unguis L = nagel (aan hand of voet)
vexeren = plagen; kwellen

